

ІННОВАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Конкурентоспроможність бізнесу досягається за рахунок використання потенціалу його розвитку. Залежно від розміру та специфіки діяльності кожне підприємство, яке успішно функціонує на ринку, має свої особливості розвитку, дотримуючись тієї чи іншої стратегії [1]. Як свідчать статистичні дані, країни, що мають високий рівень доходів на душу населення, приділяють значну увагу саме інноваційній діяльності. Зокрема, за даними Global Innovation Index 2019 (GII-2019) [2], лідерами є інноваційно активні країни, які за класифікацією Світового Банку відносяться до країн з високим рівнем доходів (табл. 1):

Таблиця 1.

Рейтинг країн за GII-2019 (складено за даними [2])

Позиція країни у рейтингу	Країна	Значення GII-2019
1	Швейцарія	67,24
2	Швеція	63,65
3	США	61,73
4	Нідерланди	61,44
5	Велика Британія	61,30
6	Фінляндія	59,83
7	Данія	58,44
8	Сінгапур	58,37
9	Німеччина	58,19
10	Ізраїль	57,43
11	Республіка Корея	56,55
12	Ірландія	56,10
13	Гонконг, Китай	55,54
14	Китай	54,82
15	Японія	54,68
...
47	Україна	37,40
...
129	Ємен	14,49

Швейцарія, Швеція, США, Нідерланди, Велика Британія, Фінляндія та інші країни-лідери характеризуються високим рівнем розробки та впровадження інновацій, демонструють високий ступінь технологічної готовності та рівень розвитку бізнесу, багатий ресурсний потенціал, висококваліфіковану робочу силу, можливість розвивати дослідження та розробки у багатьох напрямках науки та технології. У країн із середнім рівнем розвитком інноваційної активності наявний потенціал до зростання, проте забезпеченість неповною мірою сучасними технологіями, недостатнім фінансування та необхідність кваліфікованих кадрів не дозволяють стабільно підвищувати інноваційну складову. Водночас, слід відзначити, країни із низьким рівнем інноваційної активності, які замикають рейтинг GII-2019, це переважно країни із нестабільною економічною ситуацією та низьким рівнем життя. Україна у 2019 році, нажалі, погіршила свою позицію у даному рейтингу, опустившись на 47 місце порівняно з 43 у 2018 році. Слабими сторонами країни, відповідно до даного рейтингу, є інституційне забезпечення (53,9 балів – 96 позиція), недостатня розвиненість інфраструктури (36,0 балів – 97 позиція) та ринку (43,3 бали – 90 позиція). Проте наявний людський капітал (35,6 балів – 51 позиція), бізнес середовище (34,8 балів – 47 позиція), творчі досягнення (33,5 балів – 42 позиція), знання та технологічні результати (34,6 – 28 позиція) є відносними перевагами України. За даними Державної служби статистики України [3] чисельність працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок протягом 2010 – 2018 років скорочується (рис. 1), що з одного боку пов'язано зміною методології обчислення показників, а з іншого – зі зменшенням чисельності населення України загалом та зі стрімким зменшенням висококваліфікованих досвідчених фахівців, які останнім часом активно емігрують до інших країн. Проблема забезпеченості кваліфікованими кадрами наразі доволі гостро відчувається у багатьох європейських країнах, де активно відбуваються міграційні процеси у пошуках вищого рівня оплати праці та кращих умов життя. За оцінками експертів, недостатність працівників в Україні особливо гостро відчуватиметься протягом наступних років. Що стосується кількості інноваційно-активних підприємств в Україні (рис. 2), то їх частка коливається в межах 16 – 19 % протягом 2011 – 2018 рр. [3]. Більшу частку витрат на інновації становлять витрати на придбання обладнання та програмного забезпечення, що є потенціалом для подальшого розвитку підприємств, особливо враховуючи понад 70%-вий рівень зносу основних засобів великих промислових підприємств.

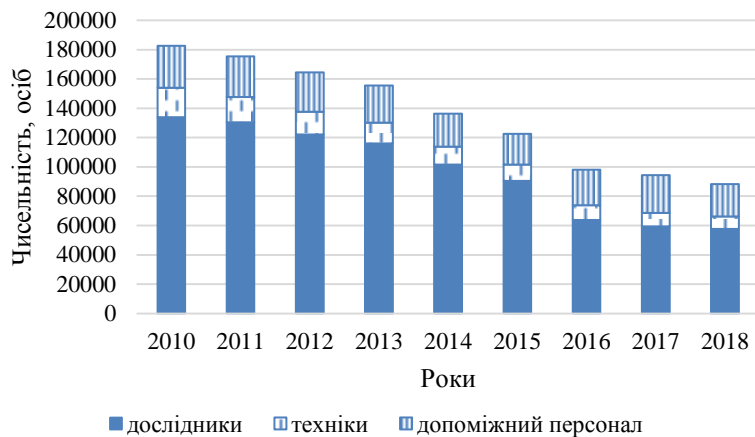

Рис. 1. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок за категоріями персоналу 2010-2018 рр. (побудовано за даними [3])

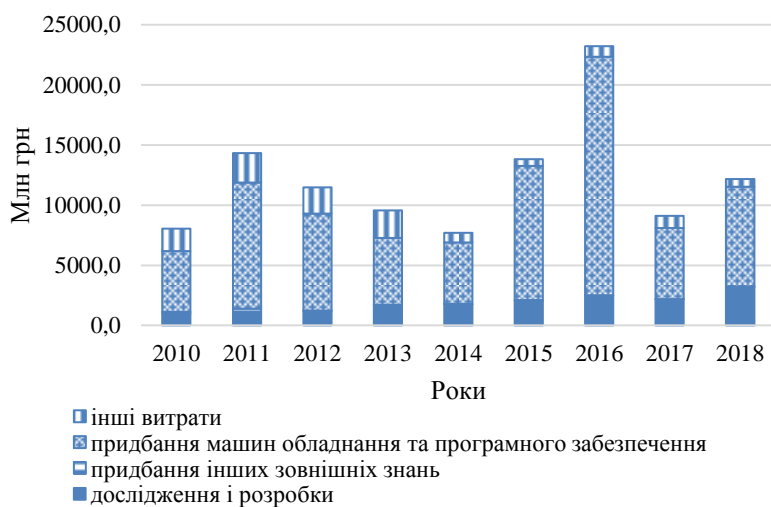

Рис. 2. Загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств 2010-2018 рр. (побудовано за даними [3])

За даними Державної служби статистики України, питома вага загального обсягу витрат на проведення НДР у ВВП у 2018 р. становила 0,47%, у т. ч. за рахунок коштів державного бюджету – 0,17%. Для порівняння у 2017р. частка обсягу витрат на НДР у ВВП країнах Європейського союзу у середньому становила 2,06%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,4%, Австрії – 3,16%, Данії – 3,05%, Німеччині – 3,02%, Фінляндії – 2,76%, Бельгії – 2,58%, Франції – 2,19%; меншою – у Румунії, Латвії, Мальти, Кіпру та Болгарії (від 0,5% до 0,75%) [3]. Таким чином, отримані результати свідчать про незадовільний стан інноваційної активності в Україні як на макро-, так і на мікрорівнях. Як підтверджує досвід зарубіжних країн, лише стрімкий розвиток інноваційної активності дозволить забезпечити економічне благополуччя країни, в тому числі і за рахунок активізації високотехнологічного бізнесу. Дана проблема особливо гостро стоїть перед нашою країною зараз в умовах реалізації Індустрії 4.0 та потенційною загрозою кадрової незабезпеченості підприємств. Оскільки запровадження технологій Індустрії 4.0 передбачає скорочення чисельності працівників, які виконують роботу, що може бути замінена технікою, та потребу бізнесу у висококваліфікованих креативних кадрах, які саме і розроблятимуть технологічні процеси та керуватимуть технікою. Тому вважаємо, що розробка збалансованої стратегії розвитку країни на засадах сталого розвитку в умовах інноваційних перетворень Індустрії 4.0 дозволить системно вирішити це питання з врахуванням економічних, соціальних та екологічних пріоритетів.

Список літератури:

1. Скоробогатова Н.С. Проблеми розвитку підприємництва в реаліях української економіки // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць, НАУ. 2017. 4 (60). С. 119 – 124. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/4_60_2017_ukr/17.pdf
2. Global Innovation Index - 2019 Report. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.